

багато. Умови кооперативного руху на Україні дуже відрізняються від умов інших країн російської держави. Зважаючи на це, треба побажати заснування кооперативних курсів в самому осередку України — у Києві. В даному разі велику послугу місцевій людині зробив би київський комерційний інститут. До теперішньої програми навчання в інституті не трудно було б додати спеціальні курси, зв'язані з сільською кооперацією. Тут на місці найлегше було б ознайомитися з умовами розвитку кооперативного руху на Україні, а також вивчати досвідчених людей, що поцікавилися б своїм досвідом з очочими слухачами. А що слухачів знайшлося б багато, про це нема чого й казати.

М. Л.—ий.

Лист з Петербургу.

Для всього є своє місце й час. Одно з'являється й росте, а друге сходить з кону життя й дає місце чомусь новому. Так в політиці, так у всіх проявах життя.

Коли під час революційного напруження усе хапалося до роботи політичної, коли кожен мав тоді за свій обов'язок йти на працю до того чи иного табору, то той час вже минався і тепер вибори в Петербурзі часописі оцінюють з того боку, що за теперішніх часів суспільство має інші інтереси—менш важливі і значно легші.

Складає тепер воно з очей своїх деякі недавні оманні й віддається іншим кумирам—повітреплавання, науки і т. и.

Справді, на повітрі тепер скучені інтереси державної політики, сюди йдуть погляди усієї молоді й усього російського громадянства.

Приходиться про це говорити, бо недавні вихователі й голівари такого голосного руху, як неославіянство, що звилло було собі гніздо в петербурзькій університеті, кидають тепер свої давні мрії й певно теж беруться за авіатику. Й російське студентство домагається тепер в університеті не автономії, не політичних прав і навіть не славянських кафедр, а кафедри літання. Зацікавлені тепер студенти мають не до усього славянського світу, а до російських державних змагань, до конкуренції й перемоги заходу в наступаючих нових умовах державної оборони й міжнародної політики.

Для студентів неославістів це дуже характерний симптоматичний факт,—особливо, коли мати на увазі літню подорож цілого гурту студентів неославістів по славянських землях. Були вони по всій Австрії, у всіх братніх народів і ось які цікаві наслідки того.

Тільки що проф. Погодін став читати курс про національну проблему в Австрії, а студенти кажуть вже (подається тут розмова в одному вагтажом і коштовним головою славянського товариства при СПВ. університеті), що славянська справа є утопічна мрія, якої вони збуваються.

Очевидно, побувати у самих слав'ян і розпитати їх про їхні стремління є найкращий лік вилізти з цієї тої мрії, про яку до недавнього часу й досі ще так багато говорять й збувають собі кров росіяне, не знаючи, в які форми вилити майбутню сла-

вянську федерацію—під зверхність Росії віддати, чи зробити вільну спілку вільних славянських народів.

За кордоном, десь то, справа здається виднішою, бо там, очевидно, студенти побачили, що кожен народ відводився й що кожному народ своє горе, що ті народи йдуть кожен своєю дорогою й не питають шляху в неославіянських опікунів, а деякі ще стигайно йдуть їм наперекір, бо змагаються до своєї волі й марять лиш про одне—як видряпатися з братніх паури.

Так падають старі кумири й заміняються новими!

Не падають духом, однак, петербурзькі москвофіли (в „Галицько-руськом Обществі“) й тож неославіст граф Бобринський. Іхнього табору прабубає, бо приїждять сюди все нові й нові „галицькі братя“ набиратися „моральною“ й матеріальною силою для провадження „руського дѣла“ в своїй „під'яремній“ Русі.

Сього року вони навіть відважилися прислати одного свого агента Гейсеровського до петербурзького університету. Бобринський взяв цього москвофільського птенця під своє крильце й тут його отримув, а міністр Шварц вихав його до університету.

Водряться українські молодики, щоб цей будяк не посяв на вашім полі своїх реп'яків і не вніс до вас свого гидкого духу розбрату!

Не спить і ви старші віком петербурзькі громадяне!

Чого дає себе знати лиш Добродіє товариство та видавничо? А де ж це ваш клуб, що його не чути? Чути від одних, що він там, другі показують десь инше, а насправжні, як видно, нігде його не знайти, бо клуб ще не найшов нового помешкання.

Не слід би забувати, що клуб єдине місце для побачень, ознайомлення української молоді, яка лиш отес приїхала до Петербургу—й даремно шукає своїх людей, жадаючи дати їм за добре слово, пораду й т. и., своє завзяття й свою працю? Немає молоді ві відрізати, не познайомилися, ні погуртуватися! Роблять з клубом петербурзькі громадяне великий промах!

Та й чи це один промах! Тепер голосували на виборів в Думу за Кутлера, бо ім „Річч“ визнавала, що жадетам дорога українська справа та само, як і всяка инша.

Та наврод, чи Кутлер, висутий поляками, стане за дороге й потрібне нам виділення української Хомащини. Побачимо. Н. Широцький.

ПО РОСІЇ.

— Сучасна статистика. Д-ій Могиланський в „К. В.“ підрахував число смертних кар в септібрі сього року. В своїй цікавій розвідці д. М. зазначає, що становище смертної кари не змінилося в цьому місяці. Правда, каже він, число виконаних смертних кар поменшилось, порівнюючи з двома попередніми місяцями. За те значно зросли присуди до смертної кари, винесені воєнно-окружними судами.

В септібрі в 13 містах виконано 31 кару (в августі в 10 містах 37 кар). На першому місці стоїть тепер Катеринослав в 8 карами. Далі слідує київ в 6, Туринську—4, Варшаві, Тифлісі і Одесі по—2, Віль-

ську, Орлі, Єлисаветполі, Курську, Чернігові, Катеринобурзі і Владикавказі по—1. Смертних присудів за септібрь в 27 містах винесено 140 (в августі в 21 місті—62 присуди). Серед цих присудів—найбільше в Кременчузі—25, Вільні—12, Варшаві—10, Казані і Одесі по—8, Красноярьську, Катеринославі і Саратові по—7, Херсові та Благовіщенську по—6. До цієї статистики д. М. вважає потрібним додати такі факти. В Варшаві Ян Ланге, якого засудили на смерть, збожеволів в той сам час, коли його вели на шибеницю. Кару припинили, а Ланге одправили в лікарню, щоб лікарі огляділи його. Там в лікарні, лікарі потвердили, що Ланге дійсно заслав. В Вільні—через добу після виконання кари над чотирма звуженими—в Петербургу прийшов приказ припинити виконання смертної кари над двома з асужених. В Катеринобурзі посажено в манастир священника за те, що він одмовився бути при виконанні смертної кари.

— Синодське „спростовання“. Синод спростував звістку „Н. Русь“, яку і у нас було за „Н. Русь“ надруковано, ніби він росповідає серед народа відомості, які кидають тьма на діяльність Державної Думи. Щоб показати, чого варто це спростовання, „Н. Русь“ наводить деякі факти та подробиці. Цього літа, каже газета, по багатьох місцевостях Росії—переважно в західній країні—архієрей одержали опі „відозву“, де говорилось про лихий роспутний вплив Державної Думи на православних. Відозва ця додана була до циркуляра за № 134 св. синоду, надрукована вона в синодальній друкарні і не підписана ніким. Як видно, все говорить за те, що відозву треба вважати синодальною. В „відозві“ віруючих закликали до гуртових протестів проти діяльності Д. Думи, як вона вилізлася в законопроекти—про волю совісті. Тут же пропонували підписувати гуртові прохання до Царя, а щоб православні не помилілися, тут же прикладав зразок самого прохання. В цьому проханні звичайні вибірки проти волі совісті, проти діяльності Державної Думи вагаляні. В кінці йде уклічне прохання рятувати Росію од иновірцького та иновірцького заклику і т. и. Всі ці документи єсть в одного з членів Держ. Думи.

— Самогубство ченця. В Желтиковському манастирі недалеко от Твері напав на себе руки ієромонах цього манастира о. Нікаандр. Як виявилось, о. Нікаандр залерся в себе в келії, обіляв голову, бороду і груди керосином і підпалив. Коли ченця побачили дим і канулись до келії, то там було таке: на долиці лежала велика людська постать і вся горіла вогнем. Врятувати о. Нікаандра ніяк не можна було і в великих мукх він кочився. Кажуть, що спричинилося до цього нещасливого любов. Одна селянка, з якою жив чернець, виманила в нього усі його гроші, кілька сот карб. Втрачаючи це гроші, кілька сот карб. Втрачаючи це гроші, кілька сот карб. Втрачаючи це гроші, кілька сот карб. Втрачаючи це гроші, кілька сот карб.

— Побиєна охорона. Як довідалась „Н. Русь“ і православне місіонерське товариство вдалось до вищої державної влади в інтересним проханням. Товариство прохає небагато—тільки жити „звичайна мря“, аби піддержати православних серед иновірців. Пояснюється це прохання „крамольною“ політикою Держ. Думи

що до віроповідних справ. Кажуть, ніби обер-прокурор синоду цими днями подасть відповідний доклад в синод з проханням як найкоріше „вжити заходів“. Очевидно, каже газета, місіонерське товариство через щось вважає себе безсилім, коли йому потрібні „звичайні заходи“. Це являє для офіційного оборонця православля дуже характерне.

— На чужині. В нашій газеті яось подавалася вже звістка про те, що на далекому сході якісь панки закликають селян їхати на заробітки на Гавайські острови. Тепер газета „Харбинь“ подає докладні відомості про працю і її умови на тих островах. Через те, що агенти ті, як писала газета, поїхали і в Росію шукати собі робітників, а, значить, вони можуть завітати і на Україну і тут дурити людей, ми вважаємо потрібним подати відомості, добути газетою. Хавайським Гавайським островам являється третє, який має там плантації цукрового очерету. Робітники трьох плантацій, не маючи змоги жити при умовах, які слав трест,—оповістили забастовку. Через це трест і шукає робітників. Дає він по 45 карб. робітникові і по 35 робітниці. Щоб хоч яось прожити там, треба білому найменше 108 карб. в місяць на душу. Таким чином всім, хто переселяється туди, загрожує голодна смерть, та ще і слабість, яка звичайно кінчається смертю. Вибратися з Гавайських островів тому, хто поїзав туди на роботу, дуже трудно. Проїзд до Америки коштує кілька десятків карб., та ще 200 карб. треба показати при висадці на беріг. Яка тяжка робота на цих островах, видно з того, що китайський і японський уряд зароборони наймати робітників на острові в своїх державах. Як що найдуться очікі податися на ті заробітки, то нехай вони зроблять контракт в американського консула, бо тільки такі контракти мають силу на островах. В контракті треба написати про те, що як вони праці будуть неспіхуючі, господар—трест мусять купити білет і дати продовольство робітникові до того місяця, відки його вивезено.

— Залізні дороги. „Н. Русь“ подає цікаві відомості про діяльність залізних доріг. Офіційно відомо, що на російських залізничних злягло 62,338 вагонів на станціях. Це до 22 септібря. З цих вагонів з хлібом стоїть по станціях 59,341. По окремих дорогах залежі хліба поділяються так: на рязансько-уральській зал. 15,634 вагонів, на шведсько-східній 15,285 вагонів, на владикавказькій—11,152 в., на всіх казенних—15,640 вагонів. Навіть „Торгово-Пром. Газета“ приходить до сумного висновку з цього приводу і заявляє: „залізниця не веаує, порта не грузять, і через це врожай, як і перше, гнитиме по станціях“. А міністерство буди-то готувало до цього. І оскільки це знов таки на селянпиво.

ПО УКРАЇНІ. У КИЇВІ.

— Рада київської „Просвіти“ прохає нас повідомити усіх членів товариства, щоб вони, коли змінили свою адресу, негайно сповістили її про це і подали свою нову адресу.

— В українському клубі сьогодні відбується реферат проф. Д. І. Яворницького на тему „Про руїнах Запорозжя“. Детальну програму реферата ми вже подавали. Початок о 8 годині вечора.

— Українські п'єси на сцені російських ліліпутів. В Києві в театрі Крамського зараз грає російська трупа ліліпутів. В її репертуарі є також кілька українських п'єс. Між иншим, 6 октябрю виставляли ліліпути „Наталку Полтавку“ Котляревського, а 7 октябрю—„Шельменка денщика“ Квітки-Оснот'яненка.

— В київському комерційному зібранні 10 октябрю аматори гратимуть драму Карпенка-Карого „Ветеранна“. В спектаклі беруть участь: д.д. Александровська, Агарева, Заглоба, Новацька, Розова, Ясько, Гонта, Гочаурек, Грищенко-Дунайський, Крамаренко, Николаевич і Павлович.

— Зібрання „Oswiata“. 6 октябрю відбулося останнє загальне зібрання скасованого в наказу сената польського товариства „Oswiata“. Збори почалися короткою промовою голови товариства д. І. Андрицького. Головою зібрання вибрано було І. Динівського, секретарем—д. Фрича. Секретарь ради товариства д. В. Лукашевич, прочитавши сенатський наказ, повідомив збори, що рада, не знаючи, що почати, опинившись в тому прикрому становищі, в яке поставив її згаданий наказ, ухвалила за порадою звернутися до загальних зборів. Збори після недолгих дебатів, не зробивши ніяких постанов, припинилися. Про скасування своє „Oswiata“ має одержати повідомлення 8 октябрю, а потім відбується зібрання, на якому буде вибрано ліквідаційну комісію.

— Чорносотенна газета „На стражі“ перестала виходити через брак коштів.

— Нові постанови про торговлю в Києві. З 3 октябрю увійшла в силу нова постановою київської міської думи про нормування торгового дня та празникового відпочинку. На підставі цих постанов торговля по бакалейних та гастрономічних крамницях дозволяється в будень впродовж 12 годин: з 8 годин ранку і до 9 годин вечора, а по всіх інших крамницях—11 годин: з 9 годин ранку до 8 годин вечора. Всякі контори повинно відчиняти з 10 годин ранку, а зачиняти о 7 годині вечора, а склади мають торговувати з 9 годин ранку до 7 годин вечора. В неділі та в дні великих празників крамниці, склади та контори мусять бути зачинені.

— В університеті вивішено оповістку, що строк для виплати грошей за навчання вже минає і хто не заплатив до 15 октябрю, того виключать з числа студентів.

— Товариство прихильників соціальних наук. Директор київського комерційного інституту, проф. Довнар-Запольський подав прохання адміністрації про те, щоб дозволено було заснувати в інституті „Київське общество любителей соціальних знаній“. Нове товариство має студіювати юридичні науки, історію, літературу і т. и.

— Холерна виставка. Адміністрація дала дозвіл на улаштування в Києві з 15 декабря 1909 року до 15 января 1910 року виставки, на якій зібрано буде усякі річі, що стосуються до боротьби з холерною помістю. Улаштує цю виставку товариство лікарів

Історія одного селянина *).

Ерджан-Шатріан.

Частина третя **).

Перший рік республіки.

Більше години ми не могли опам'ятатися од того радісного запалу; нарешті помаленьку ми заспокоїлися. Стало відомо, що вандейці йдуть на нас трьома лавами; значить цього разу вони хотіли дати нам генеральну битву. Ну що ж, воно й краще.

Лешель сам по собі був не дуже добрий воєвода; коли в його ставалорозуму слухався иншого, владючи, ніби то він порядкує сам, тоді йому шастило; але як тільки його брала охота порядкувати самому, на свій лад, тоді справа його пропадала на-нівець.

Цього разу, по душі Блебера, праве крило війська, де був і я, повинно було стояти під горою, ліве підходило до великого лісу, а середина стояла перед містом, одступивши від його чимало. Майнський полк лишився в запасі, а гармати стояли на позиціях під охороною передніх рядів.

Вестерман зо своїми гусарями ще не прийшов з Шатлінона; він прибіг тільки о годині четвертій, почувши гуркіт гармат. Улаштувавшись так, ми чекали.

Коли-не-коли то з одного, то з другого краю піднімався крик: „Слава республіці!“—і почавшись з одного краю він котився по всій долині. То бігали вітали своїх генералів, що йшли перед фронтом з генеральною старшиною. Потім знов ставало тихо; ми поглядали вперед на пугу дорогу, час минав і нас уже брала нетерплячка. Трудно було встояти на місці, коротіло йти вперед. Нарешті коло полудня показалась перша лава вандейців.

З того місця, де ми стояли, ліворуч, на другому кінці долини за ліском, виднівся шпиль невеличкої дзвіниці; круг неї метушилася якась чорна юрба то збіраючись до купи, то розсіпаючись, немов той ріп коло вулика.

Бранці, що ми їх знаходили на другий день, розказували нам, що у ту пору вандейці молились у церкві Сен-Леже перед тим, як йти в битву. Там кишло народу, на східних церковні лавою стояли на-воклішках люде, дзвонили у дзвони, а зрадник-піп Берн'є, що потім був другим імператором, обіцяв тим нещасним перепоїти, а тим, що поляжуть за Людовика XVII—царство небесне. Він захоочував їх, підбадьорював, а вони всі вірили кожному його слову.

До того ж їх було більш як сорок тисяч, не рахуючи дітяв, жінок та дітей і це ще більше впевняло їх, що вони переможуть нас.

Коли ця величезна юрба рушила на нас трьома густими лавами, у наших рядах стало так тихо, ніби по нашому боці не лишилося ні одної живої душі. Ми дивилися вперед, не спускаючи очей, офіцери повставали на стремених і також дивились туди. Погода була ясна; йшли вони дуже довго. На хвилину та лава розялилась, що йшла на наше крило, шедла з наших очей за невеликим лісом, а дві перші, що були дужчі, приспівали ходу на наше ліве крило. Від нас було верстов до дві туди і ми ясно чули многоголосний гомін тої юрби; вони вєсь час читали молитви, а з-де-рідка лунав крик: „Слава королеві! Хай живе король!“

„Аж холод нас проймав, коли ми дивилися на них, як вони йшли притьмом, ніби дурману нашілись. Вмиг загуркотіли гармати, а потім одразу заторохтіли вистріли з рушниць і все злилося в один загальний гук.“

Наше ліве крило, де було дві в половинно тисячі чоловіка, повинно було видержати напад п'ятнадцяти чи двадцяти тисяч ворогів. Воно вже почало було піддаватися, вандейці перли лавою, а випали картечою влучали в саму гушу їх; вони падали сотнями, але другі зараз кидалися у-перед і крики: „Слава королеві! Хай живе король!“—лунали з новою силою.

За п'ятдесят літ мені не раз довелось чути оповідання про цю битву; одні говорили, що вандейці добре зробили, що пішли густою лавою; їх генерал Боглами виявив себе дуже талановитим воєводою і відразу навчав їх нападати великою лавою. А инші казали: нічого дурнішого вандейці не могли вигадати, через

те вони й програли свою справу: бо такі густі лави не можуть одступати назад, їм треба тільки вперед йти, хоч би як їх косила картеча; вандейці на своїй шкурі зазнали того лиха.

А мені здається, що все це дурниця. Чого хотіли вандейці? Вони хотіли пробитися у Божак; вони хотіли перервати наші ряди і відкрити прохід своїм жінкам, дітям і старим. Оттому ж то вони й перли великими лавами; нема иншого способу пробити ворожі ряди. А щоб прорвати нашу лінію, вони всамперед ударили на наше ліве крило.

Наші вже почали були відступати перед тим шаленим натиском,—вандейці йшли притьмом, на пролом. Але саме тоді підійшов нашим на підмогу відділ Майнського полка.

Наше праве крило досі ще не дало ні одного вистрілу; все лихо окошилось на лівій стороні; пороховий дим застилав усе поле. В тім головна сила вандейців, коли їх одбили на нашому лівому крилі, з таким самим несамовитим завзяттям і криком бурхнула на осередок нашого війська; і той осередок, де командував генерал Шальбо, мало-мало не відступив; другий відділ Майнського полка ледве встиг прибігти йому на підмогу.

Саме у той час третя лава вандейців, що обходила ліс, підступила ближче, як на гарматний вистріл, до нас. Ні разу зроду я не бачив нічого страшнішого! Немов снігова хуртовина впаля знаєчка на нас: селяне—молоді, з довгими волоссями, по-явній батьки родин, свій як голуби, діди, всі у великих круглих брилях з широкими крисами, з хрестиками, ладанками та свяченими металіями на грудях, у червоних жилетах, з вишитими на куртках серцями Ісусовими; серед них де-не-де їх начальники верхами, з білими китицями на брилях. Лава їх була чоловіка в двадцять-тридцять завширшки і скільки сот рядів завдовжки. Всі вони у безладді бігли просто на нас з криком: „Слава королеві!“ Де-які з них голосно вичитували молитви латинською мовою,—може це були священики; на високих ратисках маяли квіти лілеї.

Не добуру слова, щоб назвати той дивний натопв; він пер на нас зо страшенним завзяттям.

Марсо з десятком инших офіцерів про-

ував тимчасом по-за рядами наших пушкарів і кричав нам:

— Дайте їм підійти ближче! Дайте підійти! Увага! Слухайте команди!

Ми чекали; набивши гармати, держачи запали наготові, дивлячись на пришлі, ми стояли і не ворухувалися.

— Слава королеві! Хай живе король!.. Отче наш!.. Богородице діво!.. Господи помилуй!.. Вперед!..

Такі несамовиті крики десятків тисяч голосів, тупання ніг у дерев'яних ходаках лунали чим-раз голосніше і заглушали нас.

По всій лінії залунали перші вистріли нашого батальона, але кризь густий пороховий дим ті наступали невпинно. Через хвилину ряди піхоти, що прикривала нас, роздалися на обидва боки: вандейці були перед нами гонів за троє.

— Пали!—почулася команда наших офіцерів і в ту ж мить наших вісім гармат випалили картечою і серед вандейців перед нами збривалась широка просіка.

Один Бог знає, скільки тут полягло тих нещасних; купами валились вони один на одного, пошарпані, постріляні на шматки.

Іх густа лава спинилась; бідолашних обивав страшний жах і здивовання; досі вони звикли були битися на-роздріб, а тепер у-перше побачили, що воно значить наступати густою лавою; це їх збенетило у першу хвилину. Ми не встигли удреге набити гармати: ті люде все ж такі були французи,—вони бігцем кинулись у-перед, переступаючи по трупах своїх товаришів. Наша лінія була вже відкрита. Просто на нас, гонів за двоє, бігла розлютована хмара селян з рушницями в руках; я вже подумав, що ми пропали: бо чим же ми, пушкарі, могли оборонитись!

На шастя наше сьомий батальон стрільців ударив на них з обох боків; перед нами почалась страшена різанина і ми на скільки хвилини були під її захистом. Можете собі уявити, як ми поспішали понабивати знов гармати; в одну мить усе було готове; стрільці розступились і знов відкрили нас і другий випал картечою зовсім розтрощив лаву вандейців і розкидав їх на всі боки, як віхоть соломи.

Вестерман був тут, усе було б так і сталося; але він іще не встиг добігти. Ну, а нам, пушкарям, треба було тільки знов набивати гармати, поки сухотряпий вандейський командир зібрав свою ватагу по долині та по кушак.

На цей раз на нас лінула вся сила вандейців. Майнський пушкарі ростиорили їх ще більше за нас: втікали з лівого крила і з осередку прилучилися до нас і переверзли свої гармати. Незабаром бомби і картеча загули над нашими головами. Всі розуміли, що нам доведеться видержати найлютіший напад вандейців. Клебер зараз арозумів їх заміри і що-духу причавав до наших діляцій.

Я вом тепер бачу, як він чваляв до нас: китиця на брилі відкинулася назад, відлоги республіканського мундіра розхристаліся на його широкіх грудях, лице пала одвагою. Кінч басує під ним, а він гукже до нас веселим голосом:

— Все добре, друзі мої! Вунтарі не проб'ються нікі! Ми їх одкинемо до Люарі! Не побачуть вони свого Бакажа. Слава республіці!

І тисячі голосів одповідали йому: — Слава республіці!

Він сівся. Молоді офіцери, що були за ним, і собі сміялись, але так, як сміються люде, коли над головами гулуть бомби, навколо скрізь стогнуть ранені і раз-у-раз хто-небудь падає,—ну, а проте все ж таки сміються. Річ звичайна, всякий охотніше пішов би вперед, ніж мав би стояти отак на місці. А він, Клебер, здавалось, був справді веселий, як добрий альпасьць, коли вертається з веселля. Перед тим Марсо довідувався до нього, у його намет, а тепер Клебер одвідав його. Дивлячись, як вони стискають руку один одному і весело розмовляють серед гуртка офіцерів, всякий думає собі:

— Ну, значить усе добре. Сила тепер наша і нема чого боятися.

Справжній генерал знає, що робить; всякий салдат за версту бачить його і сам підбадьорюється за ним або втрачає одваги. Але справжніх добрих генералів дуже мало.

(Далі буде).

Сережкам М. та З. Левички.

*) Перша і друга частина „Історії одного селянина“ прод. окремою книжкою в Українських вишаріях. Ціна 60 коп.

**) Див. „Радя“ № 217.

в проф. Високовичем на чолі. Виставка відбудеться в помешканні народнього дому на Троїцькому плацу.

За тиждень з 29 вересня по 7 жовтня на Київщині (окрім Києва) заслабало на холеру—35 душ, а померло—25, а саме: 1) в радомисльському повіті (м. Рожев, с. Ситники і д. Яновка) заслаб. 20 д., вмерло 13; 2) в київському (с.с. Черняхів, Березівка і Королівка)—засл. 11, вмер. 9; 3) в черкаському (с. Тубольці) засл. і вмер. 3 і 4) в чигиринському (с. Воронія) заслаб. 1 чоловік. За той же тиждень на синій тиф заслабало 26 чол. в 8 пунктах опих повітів: київський—12 чол., бердичівський і сквирський—по 4, київський—3, васильківський, радомисльський і липовецький—по 1. Опричь цього і інші пошесть (шкарлатана, віспа, дифтерія) не переводяться на Київщині.

Міністр народньої освіти під час пробубаваня свого в Києві має зробити ревізію по деяких місцевих школах, а між иншим і в університеті.

Університетська канцелярія висіла оповістку про те, що з 9 жовтня почеться завуу контроль студентів.

В гостинниці Бабушчина на Подолі 5 жовтня грабіжники напали на чернігівського купця Шл. Фридімана, вимагаючи у його грошей. У Фридімана було з собою 20,000 карбованців. Одного з грабіжників приймано і він сказав, що звуть його Давидом Біленчуком.

З урядових наказів. Київський губернатор 30 вересня бижного року за № 21102, запропонував мировим посередникам і повітовим справникам Київщини доглядати за тим, щоб варті біля церков по селах була з порядних людей, фізично дужих і здатних до виконання своїх обов'язків. Сільські нічні обходчики повинні час од часу перевіряти церковну варту, щоб була вона на спада, а була на своїх місцях. Сільські ж громади по тих селах, де церковні достатки не великі, мусять з мирянських коштів платити жалування церковній варті. Наказ губернатора має на меті заохочити обікранням злодіями церков.

З Київщини. Ціна нахідна. Цими днями селянина Степаненка з с. Кожухівки, київського пов., що служив у Воєрці на дачі в Кобци, курчучи пні в боярському лісі, викопав у землі десять багнетів до казенних ружинь берданок. Багнети ці, видимо, вже давно лежали в землі, бо на їх дуже товста іржа. (Київ.)

Подяка за одруб. В с. Радивилівці, бердичівського пов., 67 селянхазів обішлили стародавнє черезполосне володіння і перейшли на одрубі по закону 9 жовтня. Тепер уже кожний з їх посіває озимину й оборався на яб не залежано од инших. За те, що цих селян переведено на одрубі, вони посилають Цареві через міністра внутрішніх справ подяку. (Од власн. кор.)

З Волині. Друга вйна. Навкругу г. Житомира оце перепали дощі й озимина після їх значно покращала. Тепер стоїть дуже тепла година. По садках удруге цвітуть (правда, не багато) яблуні, вишні, біла акція й інше дерево. На базарі з'явилися свіжі огірки з огородей, чого у таку пору ніхто там і не зам'ятав. Після дощу зельє підсвіжилось; на дереві листя тільки зачинає жовтіти. (Н. Вр.)

З Поділля. На лікарні. Подільське губ. земство що-року витрачає не аби яку суму грошей на будування лікарень. Сього року на це було призначено 150 тисяч і на 1910 рік на це ж асигновано, як повідомляє „Под“, 147 тисяч.

Музичні курси. В октябрі місяці в г. Проскуріві одкриваються приватні музичні курси з трьома oddілами. Почини почне функціонувати тільки перший oddіл. (К. В.)

Втеча арештантів. З г. Літани до Вінниці чотирі салдати вели сімох арештантів. По дорозі вони 3 жовтня спиналися на ніч в с. Клеверівці, де є етапний дім. Пізно вночі арештанти напали на вартового салдату одняли в його ружинцю, поранивши його в груди і руку, а потім поодімали зброю й в інших салдатів. Забрали салдатецькі ружинці, сумки й патрони, арештанти кинулися навіки. Вони всі повтікали, хоча були закуті по ногах та руках в кайдани. Віткати були засуджені хто на 24 роки в каторгу, а хто й на довічну каторгу. Вони сами з місцевих сел: Дашківць, Пеньківки і ін. (Од власн. кор.)

Нещастя. Цими днями в с. Дашківцях, липовецького повіту, згоріла 4-х літня дівчинка у селянина Діденка. Суєдське дівча роскляло багаття коло содоми, поставило Діденкову доньку стретити вогня, а само пішло на огорід збирати картоплі, щоб наекти П. Тимчасом на дитині зав'язав оджева і вона згоріла. Дівча суєдське як прибігло, то ще почало гасити на Діденковій вогонь, але ще й само попеклося. Діденкова дівчинка швидко в страшних мукх померла. (Од власн. кор.)

З Подтавщини. Школа імени Котляревського. Над городською школою в Подтаві імени українського поета Івана Котляревського, автора відомої „Наташки Подтавки“, коли тільки одкрыто цю школу, була звисіка з написом: „Школа імени Котляревського“. Але то якось до Подтави приїхав попечитель київської шкільної округи д. Зілов і звелів українську висіку над школою перемінити на московську. І справді, швидко „і“ в слові „імени“ було перероблено на

„н“. Тепер же, як сповіщає „П. Г.“, і слово „Котляревського“ вже виправлено. Цими днями агадану висіку були аняди, а потім і знов почесили і на ній араз уже зовсім по московському стоїть: „Школа імени Котляревського“.

Молода українка. В „П. Г. З.“ з одного села гадяцького повіту надруковано характерну кореспонденцію. Написав її місцевий батюшка. „Я часто, — розказує він, — хожу в школу з сусідкою своєю, псаломщицевою дочкою Галькою; дорогою ми часто а не розмовляємо. Галька ходить гуляти до мого маленького сива і дома ми часто розмовляємо про школу. Ми добре знаємося і цілу дорогу вона про щось шебече. Часто-густо вона, бувало, запитує: „Чого ми поміж себе балакаємо по-простому, а в школі—по-книжному, по-панському? І батюшка наш, і учителька балакають поміж собою по-простому, а як що ми скажемо так, зараз поправляють! А у мене книжечка є, по-нашому написані. А ви у своїй школі як балакаєте—по-нашому, а чи по-панському?.. Таке роспитувала у мене Галька одного аимого ранку, йдучи до школи. Де-що я їй розказав, але мусила розстатись. „Приходь коли не-будь, тоді й побалакаємо. Ти б учителька поспитала“,—казує я Гальці. „Так, не памію, та мов і ніяково якось“. І після цього нема моєї Гальки день, два. Настали святки і святками нема. Якось стрічав Гальку. „Ти чом не приходиди?—питаю. „Я вже й в школу не піду після свят“,—одказує. „Чом?—Так і так—розказала мені історію. „Ото сижу я перед уроками, читаю, а мене обступили дівчата. „Прочитай і нам, прочитай!“ Я їй давав читати у голос. Та й ви читали в своїй школі про Марину, — мені розказувала Манька. Але тут і вчителька йде. „А у Гальки книжечка є, що по-нашому написана“, сказала одна дівчинка.—Дай сюди!—я дала.—Де ти звля? Це та вже українка то-бі надавала? (Це б то моя двоюрідна сестра, що в епархіяльній училищі вчиться). Перш з своїми книжками, мужичка гетьвала Щоб духу не було цього сміти в школі! Це що це за новина?..“

Так закінчилося ознайомлення Гальчиних товаришок з українською книжкою.

З Харківщини. Войовничі бельгійці. На Павлівській площі у Харькові якось одє вночі городські робіці, що прокладати трамвай, хотіли прорізати колю конки бельгійської компанії. „Бельгійці“ вислали валку своїх слугацх з лопатами, мітлами й вагоном-цістерною і вони стали не давати робити, ставши на рельсах. Виклика сутичка. Встріяли люде з сторони. „Бельгійці“ прогнали. Отряд стражників і городових з поліцейським на чолі ледве застеріг біжку. Є потерпілі. Сутичка сталася через те, що город не дав бельгійській компанії прокладати трамвай. Про цю подію тепер гомонить увесь Харьків. (Р. Сл.)

З Таврії. Душогубство. В с. Камениці, медіопольського пов., селяне Ткаченко й Калиниченко копали собі разом сіно на болоті під селом. Після обіда вони полягали трохи спочити під кущем. Калиниченко знав, що Ткаченко має гроші, і ось, коли той заснув, Калиниченко взяв кошу і різавуш гроші й ще де-що у Ткаченка. Забрали, Калиниченко ледь дістав. Перегода Ткаченко схопився од болі і побіг до озера, щоб пополоскати рану. На щастя горлянки не було перерізано, але рана велика. Поліція тепер шукає злочинця. Становище Ткаченка лікарі вважають не зовсім за безпаше. (Од Л.)

Україні в Галичині.

Діренція галицьких залізниць починає вже реагувати на вимагання українських білетів трохи м'якше, сповіщаючи тих, хто в цій справі скаргиє, що вже вона вдалася до міністерства залізниць, щоб було заготовлено українські квитки. Правда, ще року 1903 таку саму обіцянку давала та сама діренція залізниць, але за 6 літ в цій справі нічого не зробила. Одна новина поки що тільки зайшла: почали давати посвідки, німецькою і українською мовами писану, коли хто платить гроші за проїзд не в касу, а кондукторові.

Аматорський театр львівського „Сокола“ розпочав третій сезон 3 жовтня опереткою Кропивницького: „Пощились в дурні“. Вистави аматорів відбуватимуться ще по-наді.

Нова читальня товариства „Просвіта“. Цими днями на одному передмістї Львова відкрыто нову читальню товариства „Просвіта“. На відкрытія зібралось чимало людей, прибули представники усяких українських товариств та спілок („Академічна Громада“, „Львівська Русь“, „Сокол“, „Сила“, „Воля“ і др.). Прибуло на зборі і кілька москвофілів, що зробили спробу відхилити селян од читальні, але їм дали відповідну одсіч. Згодом вони зробили спробу налякати зібрання і стали бити шибки в помешканню, де воно одбувалось. Але й ці заходи не зробили бажаного для них враження і зібрання закінчилося як слід. (Діло.)

Холера у Києві.

За сутки з 8 години вечера 5 жовтня до 8 години вечера 6 жовтня привезено в кирилівську лікарню—1, а в олександрівську—2 сла-

бих, у яких помітні були деякі ознаки холери. За ці самі сутки між слабіями, що лежали вже в лікарні, у одного знайдено холерних вібріонів; в олександрівській же лікарні один слабий помер од холери. Всього з 21 августа, коли почали в Києві люде слабувати на холеру, до 6 жовтня було вже 89 холерних випадків; за цей же час од холери померло 37 чол.

Справа з пам'ятником Т. Г. Шевченкові.

Городські асигновки. До об'єданого комітету прислали повідомлення про асигновки городськими думами на пам'ятник Т. Шевченкові отсі городські управи. Грайворовська (Куршина) 25 карб., Новомосковська (Катеринославщина) 100 карб. і Курська—100 карб. Перші дві управи пришлють гроші, коли буде затвержено постанову губернатором, а третя послала гроші разом з повідомленням про асигновку. Жертводавці на пам'ятник Д. О. Феденко повідомив комітет, що він дорукає свій голос в комітеті І. М. Степанові.

Економічне життя України.

Продукція бринетів у Дніецьким басейні. До останніх часів у Дніецьким басейні була тільки одна бринетна фабрика при ст. Пугачово, катеринославського залізничного. Фабрика належала Жилловському т-ву, яке витратило в 1903 р. 14,8 мил. пуд. вугілля на бринети проти 11,4 мил. пуд. (+30%) у 1907 р. Бринетів вироблено 10,9 м. п. проти 8,3 м. п. у 1907 р. себ-то більше на 2,6 м. п. або на 31%. Останніми часами до продукції бринетів взялось ще товариство „Коренець і Шпилевський“, а також катеринославське гірнопромислове товариство. Тепер є на думці збудувати ще одну бринетну фабрику в Маріуполі.

Новий бровар. До трьох існуючих у Катеринодарі броварів незабаром прибуде ще один—т-ва Кіор-Оглі й Кр. Бровар буде оборувано згідно з останнім словом техніки, а продукцію буде доведено до можливого максимуму.

Урожай олійного сім'я. На Поділлі врожай був пересічний. Озимий рапс дав звичайний урожай, у вінницькому він місцями вродив добре, в кам'янецьким місцями нічого-собі, а місцями зовсім эле: 20—25 п. з десятини. Леон дав загалом пересічний урожай; у кам'янецьким пов. збрали 60—80 п. проти 80 п., у брацлавським 30—40 п. проти 70 п. Урожай конопель і сояників був нічого-собі. Сім'я вишло не кеїське, опріч брацлавського повіту.—На Волині врожай вишшов нічого-собі. Озимий рапс загалом дав урожай низчий проти пересічного, в роventським і луцьким пов. збрали 30 п. проти 40—80 п., кеїське вродив він також у житомирським і новогородовинським пов., у старокостянтинівським пов. рапс дав 75 пуд., у дубенським коло 50 п. Урожай льону вишшов трохи більший проти звичайного; в кременецьким пов. збрали 60 п. проти 50 п., у роventським 45 п. проти 40 п., у житомирським і новогородовинським пов. збрали 50 п. проти 60—80 п. Конопель уродило чимало; в острозьким пов. збрали 80 п. проти 70 п., у роventським 50 п. проти 45 п. Сояників дав пересічний урожай; у старокостянтинівським пов. збрали до 80 п., у житомирським і новогородовинським—коло 50 п. Опріч кеїського рапсу в роventським повіті, сім'я по всій губернії вишло гарне.

Олійний крізіс. Результати кеїського врожаю сояника на Кубані вже відчувуються. До Катеринодару майже не привозять сояника, а запасы у маслосідині дуже незначні, ледве 20 проц. той кількості, яку вони можуть переробити. Деякі заводи, особливо Арзавирського району, ще навіть не приступили до роботи, а ті, що не стоять, працюють періодично, з останками.

З життя „Просвіти“.

Сьогодні в 8 год увечері в київській „Просвіті“ будув збори артистичної комісії.

Лист з Одеси.

(Товариство вдання селян). 27 вересня відбулися перші загальні збори новозаснованого т-ва, яке поставило собі метою „оприяти культурно-економічному зближенню славянських народів на ґрунті повної поваги й признання індивідуальних окремішностей кожної нації“... (статут, § 1). На зборі прибуло чимало таких людей поважних, солідних, уміркованих, не бракувало й правого елементу. В докладі організаційного комітету було показано історію славянського відродження, схарактеризовано славянофільство і окреслено завдання неославянофільства. Коли в докладі досить виразно говорилось про старий рух славянофільський, про його позитивні боки, а також і про хибні й вади, то неославянофільство коротко й неясно, лиш загальними реченнями, було обмальовано, як та спасенна течія, котра мусять врятувати славян від культурного заєпаду. Підкреслювалось, що єднання має на меті зовсім не ввовничу діяльність, але тільки праду для щастя славянства, яко раси. В основу того єднання повинно покласти справжній демократизм, принцип рівності й рівноцінності всіх славянських народів, жермування загально-людським ідеалами. Докладчик іде намагався заєпанити присутніх в тому, ніби т-во

не політичне, а виключно культурне, але робив це, як то кажуть, про людське око; нині в діяльності й меті „т-ва єднання“, мовля, нічого політичного нема... звичайно, коли ідея панславизму зривається громадянською, стане на порядок денний, тоді вона приймає політичний ваги й азначіння... Ці варіанція роботи політику нікого не переконують тим паче, що політичну заєраску неославянофільи й сами не дуже то ховають і шило політики, політики переважно на користь російської держави, такі витякаються з мішка голосних слів, а малых діл неославянофільства.

Промова петербурзького делегата „о-ва славянської взаємності“ проф. Володимирова показала, що єсть велика різниця між російським панславизмом і панславизмом недержавним славян. Треба зауважити, що доклад організаційного комітету має за собою солідний плюс в формі трактування становища, прав й історичних славян пригноблених—досить повно й правдиво обмальовано відродження у цих народів, виявлено цілковиті признання потребам і домаганням їхнім; українця цей доклад мав приємно вразити виявленням в ньому знанням історії України, її літератури, азнанням українського руху в XIX в.; так само трактовано й інші славянські народи. А от що до професора Володимирова, то він віддав цілковиту увагу в своїй промові самій Росії, її державному ладу, її культурним потребам. Звичайно не обійшлося й без похвал „новому державному ладу“ й свободі, рівності й братерству—словом, петербурзький делегат виявив себе щирим демократом. Але панславизм його дуже вже одгонить типовим петербурзьким неославизмом... отот почуєт отє „славянське ружчє солється в руськомє морє“. Обстова промовець російський „новий лад“ через те власне, що „государственність Росії должна быть прывлекательной для всіх славян“, зробила она могла обєднаться; не важко докінчити це речення, щоб виявився його політичний зміст. Наше первенство во всем славянськомє мірї останется прочимъ при развитіи соврем. государственнаго строя... петербурзькі неослависти, очевидно, мрять принасувати славян до приваблюючої державності Росії—як батючому, термін неославизм вживається ними теж, певно, для звабливості, бо старе славянофільство тих самих думок було в цій справі. З цього боку промова проф. Володимирова показує, що петербурзькі неослависти пішли далеко вперед в своїх обєднанчих амаганнях, виробила більш сталі погляди на мету єднання славян—і це „вперед“ треба розуміти, як наближення до поглядів старих славянофільів. А молодє одеське „Т-во єднання славян“ поки що в меншій мірі виявляє тенденції суто—російсько-го панславизму. Що оті назівноступові елементи з російської інтелігенції небавом дадуть себе знати, за це говорить промова голови загальних зборів д-я Тюріна, який виступив для того, щоб зняти з старого славянофільства ті докори, які висловлено було в докладі організаційного комітету (можна думати, що доклад складає під певним впливом тих членів комітету, що належать до пригнічених народностей). Д-й Тюріна визнає великі заслуги за славянофільами, поділяє певно, їхню думку про політичне й культурне першенство Росії в славянськомє світі—знов в його промові чується вихідна точка славянофільів: Росія—осередок славянства, Росія—початок і остання мета їх мрій, користь Росії—єднання славян... таке чудоса в промові д-я Тюріна, який деклямував якісь вірші і закінчив, що саме „Сь Востока вспыхнухтє свѣтъ на маякѣ славянства“. Обєднану славянську расу він порівняв з великою фігурою (між иншим, озброєною); Росія—головна цієї статуї, всім останнім славянським народам промовець віддав вищі члени: руки ноги і т. и.

Трудно вперед загадувати, але деякі сімптоми показують, що в т-ві єднання славян згодом настане боротьба з отим національним егоїзмом, котрий виявлять помірковані російські інтелігенції; коли-ж недержавні славяне зуміють відповідно виховати в т-ві іринції рівноцінності славянських націй, в цьому буде їхня певна заслуга. Але найгіршим шляхом єднаня були б компроміси з боку членів т-ва з недержавних народів.

Діяльність уряду та адміністрації. ПЕТЕРБУРГ, 7. Сенат не захотів публікувати думського наказу од 2-го юня.

В Думу уряд вніс проект податкової реформи. Міністерство освіти запитує вищі школи, скільки в них вільних слухачок і які вони вчаться.

З Парижу йде чутка, що Коконцев хоче позичити для Росії грошей в французьких банкірів.

Наложено арешт на книгу Розанова „Русская церковь“.

Адмірал Бострема призначено командіром севастопольського порту.

Граматичкова—начальником штабу в Тихому океані.

Розпочато слідство з приводу брошури Антонія Нарвського, де він пише про те, що самодержавіє і православіє перечає одо другому.

Промова П. А. Століпін.

ПЕТЕРБУРГ, 7. Одкрылас перша сесія ради по справах місцевого господарства. Засідання одкрыв голова ради міністрів, звернувшись до присутніх з такою промовою: „Панове, вас запросили сюди співробітниками міністерства в дуже важній роботі. Як вам відомо, в минулу сесію Державна Дума ухвалила законопроект уряду про зємство в девяти західних губерніях. Земство повинно бути в західному краї таке, як воно є в центральних губерніях. Це зняшило б всі перешкоди, що не дають досі прилучити західний край до загального зємського життя“. Далі, стинившись на деталях проекту, міністр закінчив так свою промову: „прошу вас розглянути той проект, внести в нього потрібні поправки, що до ваших місцевостей; прошу теж не виносити справу на поле політики та гарячих сварок, бо законопроекти складаються спокійно, з розумом. Єдине почуття, що має право на той час увійти в межі вашої діяльності—це почуття державності, яке певно, воно в кожного з вас єсть“.

Після цього в засіданні ради, під приводом товариша міністра Крижановського, ухвалено було зробити раду на три комісії: перша повинна обговорювати питання про губерній північно-західного краю, друга—про губерній південно-західного краю, третя—про білоруські губерній.

Вибори.

ПЕТЕРБУРГ, 7. На вибори членів Державної Ради в 82 виборчих явилось 76. Обрано вчора двоє: Нарвського, правого, од Петербургу, і кн. Єрстова, безпартійного, од Кавказу.

Фінляндські справи.

ПЕТЕРБУРГ, 7. На місце Бекмана буде призначено Меллер-Закомельського.

В Фінляндію послано атаманський полк, артилерію і піхоту.

Засідання російсько-фінляндської комісії знов почалась.

Цими днями буде опубліковано дуже важні акти про Фінляндію.

Єсть чутка, що Лангоф, статс-секретарь Фінляндії, піде скоро в одставку.

Суд.

ПЕТЕРБУРГ, 7. Воєнно-окружний суд після трьохденного розгляду справи про обвал будинку на Шпалерній вулиці для москалів кавалергардського полку засудив начальника першої петербурзької інженерної дістанції полковника Рудницького за те, що але доглядав за будівлею, на дві неділі арешту на гаушвахті та інженера капітана Іванова на три місяці гаушвахті.

До справи Герценштейна. ПЕТЕРБУРГ, 7. Крайні праві докучили Пурішкевичові перебалакати з П. А. Століпіним про справу Дубровина в кювененському суді.

Телеграма Думбадзе до генерала Бекмана нічого не пошкодила Думбадзе.

Єсть чутка, що кювененський суд одмовиться викликати Дубровина в Кювенепе.

Др вбивства в Петербурзі.

ПЕТЕРБУРГ, 7. Агенти синької поліції викрили в Москві, що вбитий чоловік на Фонтанці—Андрій Людвилович Ясінський, людина інтелігентна, сорочка літ.

Ясінський приїхав в Петербург з Іркутська.

Арешти.

ПЕТЕРБУРГ, 7. В Варшаві арештовано 21 ювелера та одного гравера, що підроблювали пробні на золотні та срібляні речах. Збитки казни та покупців через це дуже великі.

Арешт іванитин.

ПЕТЕРБУРГ, 7. Вчора арештовано тут дві черниці-іванитини. В них знайдено багато іванитинських книжок.

Про з'їзд націоналістів.

ПЕТЕРБУРГ, 7. П. А. Століпін дуже здивований, що з'їзд націоналістів так клопочеться про ковєнку та віленську губернію; на думку прем'єра інтереси росіян і так добре заєбезпечені в цих губерніях урядовим законопроектом.

Фальшиві гроші.

ЛЮБЛИН, 7. Арештовано мідника єврея Фрайда, в квартирі якого викрито фабрику фальшивих грошей.

Катастрофа.

СІМФЕРОПОЛЬ, 7. Підчас катастрофи на станції „Сарабуз“ розбилось два вагони; рівнею кондуктора, артильщика та стражника. Пропаю 900 рублів з розбитого поштового вагону. Через що сталась катастрофа, невідомо.

Бідний багач.

ПЕТЕРБУРГ, 7. В бідній хатинці знайдено нежового одставного статського советника Михайлова, що до самої смерті жєбрав по-людях копійки. В його одєжі знайшли зашитими процентні папери на дев'яносто тисяч.

Помилка.

ПЕТЕРБУРГ, 7. В Теріоках арештували адвоката Соколовського, що приїхав з Петербургу, поліція думала, що це Дубровина. Д-я Соколовського перепросили і випустили на волю.

Холера.

ПЕТЕРБУРГ, 7. За сутки заслабало 20, вмерло 6; слабіх 308.

Різні звістини.
ШЕТЕРБУРГ, 7. Харбинські купці росіяне, євреї, вірмени і навіть китайці бойкують німецьких купців.
 В Сан-Ремо російські та італійські поліцейські агенти арештували трьох росіян.
 Розкритий Бурцевим провокатор Капілюський перший вигадав станок для друкування нелегальної літератури.
 В останні часи він жив на широку ногу.
 Кажуть, що в віленському банку є його кілька тисяч карбованців.
 „Русск. Слово“ телеграфує з Риму: розійшлася чутка, що в Греції між офіцерами викрито змову проти короля і всієї династії.
 Офіцери хотять зробити королем герцога Абрудського.

За кордоном.
КЕНИГСБЕРГ, 7. В окозві Андрійшенк вмерли від холери робітник та його жінка.
МАДРИД, 7. Міністр-президент сказав в палаті депутатів, що уряд не радий королеві милувати барселонських революціонерів, бо заколоті були дуже небезпечні.
 Уряд не винен, що ширяться чутки, ніби розстріляно сотні людей.
 В Барселоні хотіли зробити революцію і уряд бореться проти неї додому, хоч і вимагають од нього припинити цю боротьбу.
ДАРМШТАДТ, 7. Діріжабль Парсєвала літав дві години над Франкфуртом—на Майні з пасажирами—великим герцогом гессенським та принцем Генрихом пруським і їх жінками.

БУДАПЕШТ, 7. Палата депутатів. В початку засідання голова повідомив, що член опозиції Нагі пропонує поговорити про справу Ферера, але голова не дозволяє цього. Тоді Нагі звернувся з апеляцією до палати, тоді засідання палата одкинула пропозицію Нагі.
БРЮСЕЛЬ, 7. Призначається приспівна сесія палати для обговорення воєнної реформи. Соціаліст Фюрмонн вніс інтерпеляцію про смертну кару Ферера. Міністр і голова палати не захотіли обговорювати цю справу.
 Соціалісти настоювали на своєму. Тоді ухвалено було сунитися на цій справі після розгляду воєнної реформи.

Література, наука, умілість і техніка.
 — Кольорові репродукції картин „Гість із Загоріжжя“ Ф. Крайського і „Галілки в Гудульщині“ Ів. Трупа недавно появилися в продажі. Розмір картин (60 ст. довжина, 40 ст. ширина) такий великий, що вони можуть бути прикрасою стін. Ціни обох картин (поодинокі не продаються) 12 коп.

Театр і музика.
Український театр.
 (Народній дім т-ва „Грамотности. Група М. К. Савдовського).
 „Суженого козем не об'їдеш“.
 Легенка, безпретензійна комедія Ермана-Шатріана, трохи перероблена Карпенком-Карим, вже давно увійшла в репертуар українського театру. Вийшло десяти років тому її виставляла ще об'єднана група братів Тобілевичів, що пересувалась з одного провінційного городка до інших, — і комедія викликала інтерес провінційної публіки не через евої властивості, а через те, що в ній глядачі могли бачити „живого“ Саксаганського, що грав роль Станіслава без гриму. Дякуючи іменю цій причині п'єса робила збори.
 Тепер із архива української драми „Суженого“ знову витягли на людські очі і вівторок комедія було виставлено вперше в трупі Савдовського.
 Перша вистава „Суженого“ нас не задовольнила. І сама комедія дуже небагата змістом, розтягнена і одоманіта, не могла викликати великого інтересу аудиторії, і виконання, не звязане на всю старанність артистів, вийшло якимсь блідим, зявлять буденням. Та й не диво, бо автор власне не дав акторам матеріалу до роботи, та й деякі артисти були не на своїх місцях і абваляли з тону.
 Завжди яскравий, інтересний і характерний Мар'яненко грав роль доброго пана Станіслава неврівноважено, а місцями—то й вовсім шаблоново.
 Сцена з Галею в другій дії і потім монолог в 3-й зовсім не удаліся. Почувалась вигаданість, ненатуральність, брак широти. Так само ненатурально було проведено й монолог в першій дії, де пан Станіслав говорить про свої погляди на шлюб і обороняє вольності парубочього життя. До того-ж цей монолог зовсім зайвий і, на нашу думку, його слід було викинути, бо ті-ж самі думки і майже однаковими словами Станіслав виказує вразі, за обідом. Приблизненно адялося нам і тлумачення Мар'яненком страждань Станіслава в останній дії, де дивлячись на артиста, можна подумати, що він корчиться скоріше од болю зубів, а ніж од муків кохання.
 Не зробив яскравого типа і Панківський із досить вячюної ролі орендаря Янкеля, від постаті якого повинно було повітати чимось патри-

архальним, біблійним. Найбільш характерні моменти—перекази легенд—артист провів сухо й одноманітно, не надавши їм старозавітного нахвнення.
 За те Галя (Хуторна) цілком щасливо справилась з своєю роллю. Постать граціозної, скромної і чарівної селянської дівчини—квітка вийшла в ней свіжою, чистою і симпатично-привабливою. Артистка надала їй теплої і віги, життя і чарівності.
 Вільш-менш рівно, а місцями й цікаво,—відіграли свої невеличкі епізодичні ролі Рибчинський (Степан), Полянська (Олена) і Мироненко (Іван, батько Галі).
 Рапوخін з ролі Остапа дуже талановито зумів зробити порожнє місце.

Вагалі ж, коли п'єса й подобається публіці, то тільки через п. Хуторну, правда, в дальших виставах нерівності буде безперечно поглажено і, можливо, артисти нададуть своєму виконанню більш водевільного характеру—тоб то того, чого власне й вимагає така комедія, і „Сужений“ наbere більше інтересу. По першій же виставі здається, що можна було б і не обтратити архивної пилочки в такої комедії, що ні в репертуар трупі Савдовського, ні в вінки окремих артистів не влітає нових лаврів...

Оперу Масканьї „Сельська честь“ з вокального боку було проведено рівно й цікаво. Пальма першества, звичайно, д-ці Петляш (Сантупа).
 В. Старий.

Лист до редакції.
 Вельмишановний Добродію, пане Редакторе!
 Прочитавши в 220 ч. „Ради“, що в бібліотечі Наукового Т. ім. Шевченка бракує багато чисел „Рідного Краю“, я посилав сьогодні всі поштові №№ за р.р. 1907 та 1908. На жаль 20 числа за рік 1906 у мене не має. Його було, здається, конфісковано. Передплатник „Гром. Думка“ і „Ради“ Платон Мля. Панченко.
 Ростов-на-Дону. Казанськ. пер. 21.

ДОПИСИ.
 (Од власних кореспондентів).
С. МИРОВАКА, київського повіту.
 Річка. Через наше село протікає річка. Безименна, та немає з неї нашим селянам ніякої вигоди. Річка належить не селянам, а поміщицькій Попову. Орендує маєток А. Савченко. І кожний рік орендар мав право що годно зробити з нашої річки. Позаторік він надумався постробити водяного млина посеред села. Млина постробити та по дурному дуже високо підняли воду і це зробило багато шкоди селянам: затоплювало з весни всі береги на селянських городках. Селяне не знали, що робить, кому жалілись, і мовчали. А цього літа пан орендар надумався зробити інакше. Взяв та продав одному євреєві рибу в ставу, і через це уся чиста вода випустили з ставка. Усе село асталось без води. Віда тай годі нашому селу.

ЛІТИНСЬКИЙ ПОВІТ (на Поділлі).
 Тутешнє життя. Погода тепер у нас гарна. Мало не всі селяне заробляють на возовиці панських буряків до цукроварень. Один селянин, звязавши в г. Сальницькій буряки до Янишполя, вертався п'яний порожньому додому, мавши тільки трохи солони на возі. Забачивши на полі хлопців, що розслаили при шляху вогонь, він, порівнявшись з ними, став лаяти їх ні з того ні з сього, а врешті попросив у них вогню, щоб запалити люльку. Хлопці закурили йому дали, але встигли також непомітно вкинути другого вуглика йому на віз в солому. І от, коли дядько потгав коней у весь дух, вітер роздув полумня на возі, огонь обхопив чоловіка у мить. Одежа чисто згоріла на ньому, а сам попикся мало не до смерті.

ЄЛІСАВЕТГРАДСЬКИЙ ПОВІТ (на Херсонщині).
 Звітські з далекого Сибіру. Саме тепер у нашу місцевість повертаються наші люди, що їздили у Сибір або ходоками, або працювати на вільних землях, або з тих переселенців, котрі дома не все збули. Ходоки жаліються на те, що приписатись до сибірських обществ стало важко: за кожен душу треба платити по 30 карбов., хоч наділу дають 15, а то й більше десятин. Цікавішого способу вишукали інші наші хлібороби, щоб вибитись до кращого. В нашому повіті дуже багато є земель, невдобривих для хліборобства. І малоземельному селянинові, що має такої землі 3—4 десятини, зовсім не можна переселитись, бо все майно тут доведеться за ніщо віддати і на новому місці нічим буде рук зачепити. От вони й напали на думку їхати і наймати в оренду вільні землі сибірських хліборобів та в козаків. Один наш селянин 4 роки тому подався був за Урал і найняв на 10 літ козацьку землю—300 десятин по 85 коп. за десятину. Але за останніх кілька літ і в Сибіру плата за землю на рік підкохочила страшенно. У північній частині томської губернії, де й ярина вириває не щорічно допуща, наймають десятину землі вже по 14—15 карбов. за літо. А далі на південь така плата трапляється дуже часто. Наші хлібороби попередю довідуються, де і по чім наймається зем-

ля, а потім раненько на весні виїждять з помішниками-синами, сють, орють і самі, і найманими людьми та худобом. А зібравши врожай і зоставивши собі на посів, продають решту і поспішають зимувати додому, до покинутої сім'ї. Гірки це заробітки! Вони чи не гірші за всі останні, бо доводиться жити в землянках та під повіткою, наймати і землю, і робочих за великі гроші, а чи вродить, чи продає як слід — про це можна тільки ворожити. Чималу поміч зробило б тут, у Сибіру, путє сільсько-господарське товариство, коли б воно було, або уряд, помагаючи хоч продавати врожай допуща. Але цього біг має, людам дається повна „воля“ хоч робити, хоч впасти од нелюдської роботи та од життя без гарячої їжи.

Листування редакції.
 Потяла Дописувачеві. Вашого допису про повітові земські збори редакція не одержувала.

Справочний одділ.
 Малодарні відомости. Четверг, 8-го септября. Прп. Целалі і Таїсії.
 Сх. сон. 6 год. 31 хв., зах. сон. 5 год. 58 хв. 8.—1596 р. номер гетьман Косинський.
 Т-во „Прогрессіта“. Сьогодні збори Артистичної Комісії в 8 год.
 В Українському Музії. Реферат проф. Яворницького.
 Театр „Грантності“ — Чорномор'я, спектакль для передплатників „Ради“.

Редактор **М. Павловський.**
 Видавець **Є. Чиналенко.**

Оповідітки.
 Контора „Ради“ ласаво прохає своїх шан. підписників і читачів, випиуючи, чи купуючи що небудь у тих магазинів, оповістки котрих друковались, або друкуються в „Раді“, неодмінно посилатися на нашу газету.

Вимагайте по всіх ресторанах, читальнях, кав'ярнях (кофейнях), та молочних попередю всього „Ради“.
Студ-мат. шукає уроків, уміє нім. фр. і лат. мови. Адр: Київський. проул. д. № 1, кв. 8. 2-1071-2
Інтелігентна приймає українця шукає місця боні до дітей 5—6 літ. Адр.: В.-Житомирська, 38, кв. 13. Є. Хоменко. 3-2
Шукаю місяця дворянина, швейцара або служителя. Адр.: Тарасівська ул. № 11, кв. 10, Сошияньскій. 1-1
Покоївки або куховарки шукає місяця. Згодна і до мал. діт. за найм. Адр.: Тарасівська № 11, кв. 10, Сошияньскій Євг. 1-1

НОВА ВЕГЕТАР'ЯНСЬКА СТОЛОВА
 Обіди на свіжою коров. маслі і із самих кращих рослинно-молочних продуктів. Обід з 2-х страв—25 к., 3-х—35 к. Д. л. уніам дешево. Адр.: В.-Васильївська № 14, кв. 13 (у дворі). 10-1041-4

„ТАТОВІ НАЗУЧКИ“
 Записані д-ром Гривенюком, з малюночків і вітими до пісеньок, що в казочках. Ціна 25 к. 1) ОНВ. Казанська, 39; 2) Київ, „Укр. Книг.“ Везаківська № 8 і в. Володимирська № 28. 15-1036-3

Приймається передплата на нову, українську гумористично-сатиричну часопись „СТРИЛА“
 що стане виходити два рази в місяць 1 і 15 у Львові, починаючи від 1-го листопада с. р.
 „СТРИЛА“ буде гарно ілюстрована, та повна доброго змісту.

„СТРИЛА“ буде нести в українській хаті гумор і розраду, та буде прога яти плавуючий там вічно сум, додаючи знівєреній і прагнубленній горем для бодьоршого настрою до дальшої боротьби в життя. Натомість всяким ворогам руського народу, „СТРИЛА“ нестиме жах і буде влучувати їх ідеєю сатири в саме серце.

„СТРИЛА“ обіцяє допомогати наші галицькі і закарпатські маломощніші гумористи і сатиристи своїми оригінальними працями.
 Передплата на „Стрилу“ вносить річно лиш 7 корон. піврічно 4 корони; поодинокє число 30 сотинків. Для Росії 4 рублі, для Німеччини 7 марок, для Америки 2 долари річно.
 На кредит часопис не висилається. Щоби урівняльвати наклад „Стрилі“, проситься вже тепер прислати передплату на адресу:
 „СТРИЛА“, Львів, ул. Петра Сапєги ч. 12, 1 поверх. Рівно ж і матеріяли до „Стрилі“ проситься посилати на ту адресу. 3-1062-2

ПРОДОЛЖАЕТСЯ ПОДПИСКА НА 1909 Г. НА ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛ „БАПТИСТЪ“
 (Органъ русскихъ баптистовъ).
 Съ 1909 г. (III-й годъ издавнн) журналъ виходить въ свѣтъ **ДВА РАЗА ВЪ МѢСЯЦЪ.**
 Цѣна на годъ 3 р., на 1/2 года 1 р. 75 к. Пробн. номеръ высыл. за одну семикоп. марку.

ПРОГРАММА:
 1) Слова, бесѣды и рѣчи выдающихся проповѣдниковъ баптистовъ въ Россіи и за границей.
 2) Разборъ и защита различныхъ вопросовъ изъ области вѣры и жизни.
 3) Рассказы, повѣсти и стихотворенія оригинальные и переводные.
 4) Мелкія статьи и сообщенія объ успѣхахъ дѣла Воинъ въ Россіи и за границей.
 5) Хроника выдающихся событий и явленій въ христіанской жизни русскіихъ баптистовъ.
 6) Библиографія.
 7) Вопросы и отвѣты.
 8) Иллюстраціи и портреты.

Подписку направляютъ въ редакцію журнала: Нахичеванъ на Дону, Вознесенская, 23; Литературный матеріалъ и прочую корреспонденцію въ Ростовъ н-Д., Пушкинская, 194, секретарю редакціи А. П. Ковалеву.
 Отвѣтственный редакторъ-издатель **Д. И. Мазеевъ.**
 3-1054-2

Останні Новини
 сани, блузки, спідниці, капоти, МАТІНЕ.
 С.-Петербур. фабрики білизни і галстунів.
Р. М. Гершмана,
 Прорізна № 2, телеф. 282.
 Прийм. замовлення, переробки і позначення білизни. Справедливі ціни, продаж без торг.чт.-1028-3

Л. К. Ріхтер.
 г. Феодосія,
 Головна контора по розповсюдженню „УРПІНА“,
 заграничного ліцебного засобу для всієї домашньої худоби, довол. журналом Ветеринар. Комітета од 9 септ. 1904 р. за № 44. „Урпін“ необхідно мати кожному господареві. Брошура з свідченнями висилається негайно даром. 20-1065-3

Миліони Гетьмана Полуботка
 чистісенька вигадка; а от, що миліони українського люду повинні знати діячів рідного краю—це річ цілком правдива! Вважаючи по змові словуалізувати діячів України, висукаємо лістовий шапір і конверти з портретами Т. Гр. Шевченка, (в дві фарби два ескети) П. О. Куліша, х-ра Ів. Франка, Ол. Стороженка, М. Левицького, М. Драгоманова, М. Костомарова, Квітки-Основ'яненка, М. Старицького, Вл. Антоновича, Т. Рильського, Гонти, Залізняка, гетьм. П. К. Сагайдачного, І. С. Мазепи та инш. з відповідним текстом і закликом до жертв на пам'ятник Тарасові Григоровичові. 5% з чистого прибутку повертаємо на пам'ятник Шевченкові у Київ, на доказ чо по на кожній пакунок наліплюємо квиток Гога Земської Урави. Ціна з пересилкою налож. плат.: 50 примір.: (25 коп. і 25 листків)—75 коп., 100—1 карб. 15 коп., 200—2 р. 10 к., 300—3 р. і т. д. по 1 карб. за сотню. Хто замовить не менше як 1000—має 10% знижки. Той, хто врплатить іще 50 коп., одержить художню брошуру (до краватки) з портретом Т. Г. Шевченка. Окремо 75 к. з пересилкою. Вдаваться: Варшава, Каліскта, д. 11, кв. 11. Г. К Ст—рл. 0-1016-9

ДАМАМ г. КИІВА
 Ново-одкрата майстерня „Ідеал“ Інститутська № 10. Остання новина-шляшок. Приймає волосних виробів (волілку переробку волосних виробів. Дла Д. д парімахе-рив—волосся, фризур, крен, сіточка, бинди, тель, реміні, бруски, гребінці и инш. 100-859-98

Читайте з увагою..
 Бажаючи розповсюдити нашу солідну фірму, ми звязалися продати 1000 шт. годинників по ціні меншій вартості, по 2 р. 95 коп. з додатками, в надії на розповсюдження і інших наших товарів.
 Цей годинник дуже гарн. і міцн. кишеньковий, чоловічий або жіноч. одкрит. із справжнього нового золота „Вькь“, не одрізняється спеціалістами від справжн. золот. годин. за 100 р. накручується раз на 36 годин, сіст. „Анкеръ“ на 15 кам. з вивіренім до хвилни холом. Ціна 1 шт. 2 р. 95 коп., 2 шт. 5 р. 50 к. 3 шт. 8 р. 6 шт. 15 р. Такиж, глауі, з 3-ма масин. покращ. покр. грубим шаром золота 56 пробі—ціна 1 шт. 5 р. 50 коп., 2 шт. 10 р. За пересилку прищит. од 1 шт. до 6 шт. 50 коп., в Сибір—85 к.
 До кожного годинника додається даром: Чудов. ніколи не чорн. ланцюжок срібн. 84 пр., брелоц-бляскъ з цікавими видами, замшовий кашубок для охорони годинника від поування і прейс-куртант для розповсюдження нашої фірми.
 Замовлення виконуються совісно і негайно (можна й без задатку). Адресувати: Варшарь заграничнихъ новостей, Варшава, Королевская, 29—29. 10-1032-5

МОДНІ, ПРАКТИЧНІ, ЕЛЕГАНТНІ
 й вивірені—це тільки наші патентовані годинники „Денданс“. Корпус гол. самий плесковатий з металю старовинного срібла з штампован. ріш. везерунками (див. малюнк.), хід на вимках, накр. без ключа раз на 40 годин. Ніколи не втрачають свого первісного вигляду. Замісьць 12 р. тільки за 3 р. 50 к., 2 шт.—6 р. 50 к. Такиж дамські по 4 р. 50 к. **Наша порада**—випишіть тільки год. „Денданс“ і Ви будете на завжди вдячні. Вислаю год. вивірені до хвилни нал. плат. і без задатка, з заворук. за віри. ходу на 6 рок., а за міцність металю на 25 літ. Перес. до 4 шт. 40 к. (в Сибір—75 к.). Ланч. нов. зол. з брелоц. по 75 к. і 1 р. 50 к. 2-х бортні 2 р. 50 к. і 3 р. 50 к. Адр.: **И. Штруфельдъ, Варшава, Св. Креста № 48, отд. 64.** 3-1052-2

ДАРОМ висилається книжка і його вилідув,
 про повне **СІФІЛІСА** (ПРАНЦІВ) **і його вилідув,**
 а також золотухи і екзєми новознайденим засобом без живого срібла і вода. На пересилку книжка бандеролю прикладати одну марку в 7 коп., а в закритому конверті 4 марку по 7 к. в.чт.-916-21
 Петербург, Колокольная № 11, Д. Аврахова

Продолжается подписка на 1909 г. на ДУХОВНО-НРАВСТВЕННЫЙ ЖУРНАЛ „БАПТИСТЪ“
 (Органъ русскихъ баптистовъ).
 Съ 1909 г. (III-й годъ издавнн) журналъ виходить въ свѣтъ **ДВА РАЗА ВЪ МѢСЯЦЪ.**
 Цѣна на годъ 3 р., на 1/2 года 1 р. 75 к. Пробн. номеръ высыл. за одну семикоп. марку.

ПРОГРАММА:
 1) Слова, бесѣды и рѣчи выдающихся проповѣдниковъ баптистовъ въ Россіи и за границей.
 2) Разборъ и защита различныхъ вопросовъ изъ области вѣры и жизни.
 3) Рассказы, повѣсти и стихотворенія оригинальные и переводные.
 4) Мелкія статьи и сообщенія объ успѣхахъ дѣла Воинъ въ Россіи и за границей.
 5) Хроника выдающихся событий и явленій въ христіанской жизни русскіихъ баптистовъ.
 6) Библиографія.
 7) Вопросы и отвѣты.
 8) Иллюстраціи и портреты.

Подписку направляютъ въ редакцію журнала: Нахичеванъ на Дону, Вознесенская, 23; Литературный матеріалъ и прочую корреспонденцію въ Ростовъ н-Д., Пушкинская, 194, секретарю редакціи А. П. Ковалеву.
 Отвѣтственный редакторъ-издатель **Д. И. Мазеевъ.**
 3-1054-2

ВИДАВНИЦТВО „ЧАС“
 продаються такі книжки:
 № ПЕРША СЕРІЯ:
 1. М. Левицький. Злочинця (з пор.) 3 к.
 2. Г. де-Мопасан. Батько Мілон (з пор.) 3 к.
 3. М. Телешов. Скрута (з портр.) 3 к.
 4. В. Прус. Живий телеграф . . . 1 к.
 5. К. Мікшат. Сні чи паснок? . . . 2 к.
 6. А. Фогадаро. Срібний хрестик (з мал.) 2 к.
 7. Р. Кіплінг. Бунтарь Моті-Г'ой (з мал.) 3 к.
 8. Г. Вотге. Маріюка . . . 1 к.
 9. А. Гарборг. Помста . . . 3 к.
 10. Рідні струни. (Збір. віршів) . . . 4 к.

ДРУГА СЕРІЯ:
 11. П. Ротарь. Не в руці (з портр.) 3 к.
 12. О. Мірбо. Броляга (з мал.) . . . 2 к.
 13. А. Чехов. Лихо (з мал.) . . . 2 1/2 к.
 14. М. Родзевичова. Мотлох (з мал.) 5 к.
 15. Й. Лі. Дві матері . . . 1 к.
 16. Д. Чамполі. Сільська вчителька (з малюнк.) . . . 4 к.
 17. А. Райнін. У найми . . . 2 1/2 к.
 18. Вибірний Макогоненко. В суді. 3 к.
 19. І. Вазов. Павло. . . 1 к.
 20. „На одиочнок“ веселі вірші) . . . 4 к.

ТРЕТЯ СЕРІЯ:
 21. О. Юрєвич. Непорозуміння (з мал.) 2 к.
 22. Е. Золя. Везробіття . . . 3 к.
 23. Л. Толстой. „Гаси вогонь, поки не розгорівся (з портр.) . . . 4 к.
 24. З. Моравська. „Смерть“ . . . 1 к.
 25. П. Кольсов. „Грози міністрів“ . . . 3 к.
 26. А. Додє. Остання лекція . . . 3 к.
 27. Японська казка. „Свиначий син“ . . . 1 к.
 28. Леся Українка. „Одно слово“ (з портр.) . . . 2 к.
 29. І. Тургенєв. „Вірнок“ (з портр.) 5 к.
 30. П. Розєгєр. „Пріятели“ . . . 2 к.

ПО ЗА СЕРІЯМИ:
 1. Одривний календарь на 1909 рік без свинця . . . 30 к.
 2. Народний календарь на 1909 рік 10 в.
 3. Життєпис Тараса Шевченка з 2 фарб. мал. і 6-ю в одну фарбу . . . 3 к.
 4. Словник Українсько-російський (25.000 слів, 320 подвійних сторінок.) . . . Ціна 75 к.

Всі видання „ЧАСУ“ можна придбати в Книгарні „Нивськ. Старини“ Київ, Везаківська, 8.
 Склад виданнів в Книгарні „Лит.-Науц. Вістнина“ Київ, В.-Володимирська, 28.
 Хто замовляє на складі на 1 карб.—той за пересилку не платить, а хто замовляє на 3 карб.—одерж. дурно, яку схоче, серію книжок „ЧАСУ“ (10 назв.)
 Пать відсотків від продану виданнів „ЧАСУ“ буде призначено на пам'ятник Т. Шевченкові у Київ.
 Всі три серії книжок (№№ від 1 до 30) коштують 75 к. без пересилки. 0 657-28